

A stylized illustration in shades of gray. A hand is shown holding several different types of brushes, including a fine-tipped brush, a brush with a pointed tip, a brush with a flat head, and a brush with a wide, flat head. Below the hand, there are several tubes of paint, some with caps and some without. The background is a light gray gradient. There are orange decorative bars: a vertical one on the left and a horizontal one on the right.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

1. Εισαγωγή

Οι Εικαστικές Τέχνες είναι ενσωματωμένες στην καθημερινή μας ζωή και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του τοπικού και παγκόσμιου πολιτισμού. Συνιστούν εκφραστικά μέσα με τα οποία αναπαριστούμε εμπειρίες, ιδέες, αξίες, συναισθήματα και ταυτόχρονα απαιτούν διανοητικές λειτουργίες όπως αντίληψη, μνήμη και σχηματισμό εννοιών προάγοντας έτσι την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Μέσα από τις Εικαστικές Τέχνες ο άνθρωπος επικοινωνεί, δημιουργεί και διατηρεί τον πολιτισμό και το περιβάλλον του, και ταυτόχρονα καλλιεργεί το σεβασμό και την κατανόηση ανάμεσα στους ανθρώπους. Επιπλέον στο σύγχρονο κόσμο το πεδίο των Εικαστικών Τεχνών παρεμβαίνει στις πρακτικές εφαρμογές της εικόνας (π.χ. φωτογραφία, διαφήμιση, ψηφιακή εικόνα) οι οποίες επιδρούν καθοριστικά στον τρόπο ζωής και σκέψης των ανθρώπων.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια η μάθηση και διδασκαλία στις Εικαστικές Τέχνες βασίζεται στις εμπειρίες, στα ενδιαφέροντα και ικανότητες των παιδιών και θέτει στον πυρήνα του σχεδιασμού και της εφαρμογής των εικαστικών δραστηριοτήτων:

την παραγωγή - δημιουργία και τη θέαση - παρατήρηση

Οι δραστηριότητες παραγωγής-δημιουργίας και θέασης-παρατήρησης διδάσκονται με ένα διαπλεκόμενο τρόπο και περιλαμβάνουν ποικίλες διαδικασίες και διδακτικές στρατηγικές. Επιδιώκεται η προσωπική εικαστική έκφραση του παιδιού, η σύνδεσή της με το περιβάλλον και η προσέγγιση της εικαστικής δημιουργίας (έργου τέχνης/εικόνας) τοπικά και παγκόσμια. Σταδιακά, ενισχύονται οι εικαστικές εμπειρίες, γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, στοχεύοντας στην ανάπτυξη κριτικά σκεπτόμενων, συνειδητοποιημένων δημιουργών - θεατών, που συμβάλλουν ενεργά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

2. Δομή Προγράμματος Σπουδών

Το Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών Τεχνών αφορά όλο το εύρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και επιτυγχάνει την ενιαιοποίηση των τάξεων από την προσχολική ηλικία μέχρι την Α' Λυκείου. Οι τάξεις ομαδοποιούνται σε τέσσερις βαθμίδες:

- Βαθμίδα 1:** Προσχολική – Β' Δημοτικού
- Βαθμίδα 2:** Γ' Δημοτικού – Ε' Δημοτικού
- Βαθμίδα 3:** ΣΤ' Δημοτικού – Β' Γυμνασίου
- Βαθμίδα 4:** Γ' Γυμνασίου – Α' Λυκείου

Οι διδακτικοί στόχοι που καθορίζονται είναι κοινοί για τις τέσσερις βαθμίδες, ενώ οι δείκτες επιτυχίας ορίζονται για κάθε μία βαθμίδα ξεχωριστά. Το Πρόγραμμα είναι ευέλικτο και ανοικτό, επιτρέποντας την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές/τριες.

2.1. Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος και Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών Τεχνών

Το Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών Τεχνών είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α) Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Ο πρώτος άξονας προσεγγίζει τις Εικαστικές Τέχνες ως εμπειρία και βίωμα παρέχοντας τη δυνατότητα για διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας με τη χρήση υλικών και μέσων, και παρατήρηση κάθε μορφής εικαστικής δημιουργίας, μέσα από δραστηριότητες με νόημα. Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων γύρω από τα ακόλουθα:

- την αναγνώριση και χρήση μορφολογικών, νοηματικών και δομικών στοιχείων σε κάθε μορφή εικαστικής δημιουργίας και τη σύνδεσή τους με τη ζωή
- την αντίληψη του ρόλου των διαφόρων υλικών και μέσων (ποιότητες και δυνατότητες) στην όλη δημιουργική διαδικασία
- την παροχή εμπειριών για εικαστική έκφραση, και σύνδεσή τους με το περιβάλλον-αειφορία και άλλες μαθησιακές περιοχές
- την προσέγγιση της εικαστικής δημιουργίας ως κοινωνικού και πολιτισμικού φαινομένου.

β) Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.

Ο δεύτερος άξονας στοχεύει στην ανάπτυξη κριτικά σκεπτόμενων δημιουργών – θεατών που να συμβάλουν ενεργά στη διαμόρφωση της ποιότητας της ζωής τους. Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να διαμορφώσουν αξίες-στάσεις-συμπεριφορές αναφορικά με:

- το σεβασμό προς τον εαυτό τους και το συνάνθρωπο (το άλλο φύλο, τον άλλο πολιτισμό)
- την ανακάλυψη της ταυτότητας και την αποδοχή της διαφορετικότητας, μοναδικότητας αλλά και ομοιότητας των ανθρώπων
- την καλλιέργεια ευαισθησίας και κρίσης για το περιβάλλον και τον πολιτισμό
- την ομαδικότητα και συμμετοχικότητα για λήψη αποφάσεων και εικαστικών δράσεων
- την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, αυτοεκτίμησης και προσωπικής άποψης για τις καλλιτεχνικές τους ενέργειες
- την αντιμετώπιση των μηχανισμών επηρεασμού μέσα από την ερμηνεία και κριτική της εικόνας.

γ) Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αιώνα – ικανότητες κλειδιά.

Ο τρίτος άξονας στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν κυρίως τους δύο διαπλεκόμενους τομείς σχεδιασμού δραστηριοτήτων: της θέασης-παρατήρησης και παραγωγής - δημιουργίας. Μέσα από αυτούς τους τομείς προσφέρονται παράλληλα δυνατότητες για καλλιέργεια δεξιοτήτων δημιουργικής λύσης προβλήματος και κοινωνικών-διαπροσωπικών δεξιοτήτων. Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- διερευνούν υλικά και να πειραματίζονται με τη χρήση πολλαπλών μεθόδων - τεχνικών και μέσων (και των νέων τεχνολογιών)
- αναπτύσσουν δεξιότητες δημιουργικής έκφρασης και λύσης προβλήματος
- συλλέγουν, αναγνωρίζουν, επιλέγουν, περιγράφουν, οργανώνουν, εξερευνούν, δεδομένα από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές
- εμπλέκονται σε δημιουργικές διαδικασίες μέσα από το σχεδιασμό, παραγωγή, τροποποίηση και μετασχηματισμό υλικών, αντικειμένων, έργων τέχνης/εικόνων (εστιάζοντας στις εμπειρίες, αισθήσεις, φαντασία, συναισθήματα, ιδέες, μεταφορές και έννοιες)
- καλλιεργούν μέσα από την πράξη δεξιότητες παρατήρησης και κριτικής του άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντα χώρου (φυσικού και ανθρωπογενούς)
- αποκτούν δεξιότητες παρατήρησης, αναγνώρισης και μελέτης έργων τέχνης/εικόνων και της τοποθέτησης τους στο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο
- διακρίνουν σταδιακά τις σημασίες, σκοπούς και λειτουργίες κάθε εικαστικής δημιουργίας στο σύγχρονο κόσμο
- αναπτύσσουν την αισθητική κρίση, εικαστική έρευνα, δράση και να προωθούν τις ιδέες τους.

2.2 Θεματικές Ενότητες

Το περιεχόμενο του Προγράμματος Σπουδών χωρίζεται στον Πυρήνα 'Εικαστική Έκφραση και Σκέψη' και στις δύο Θεματικές Ενότητες 'Αειφόρος Ανάπτυξη – Περιβάλλον' και 'Τοπική και Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά'. Ο Πυρήνας και οι δύο Θεματικές Ενότητες καλύπτουν το όλο φάσμα των γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που θα αναπτύξουν οι μαθητές/τριες στο πλαίσιο του μαθήματος, είναι αλληλένδετα και παρουσιάζουν αλληλοεπικάλυψη. Ο διαχωρισμός του περιεχομένου είναι ενδεικτικός, επιτρέποντας στον/στην εκπαιδευτικό ευελιξία στις επιλογές του.

Για την ανάπτυξη εικαστικών δραστηριοτήτων ο/η εκπαιδευτικός καλείται να συνδυάσει

- τον Πυρήνα με τη Θεματική Ενότητα «Αειφόρος Ανάπτυξη – Περιβάλλον»

ή

- τον Πυρήνα με τη Θεματική Ενότητα «Τοπική και Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά»

ή

- τον Πυρήνα και τις δύο Θεματικές Ενότητες μαζί

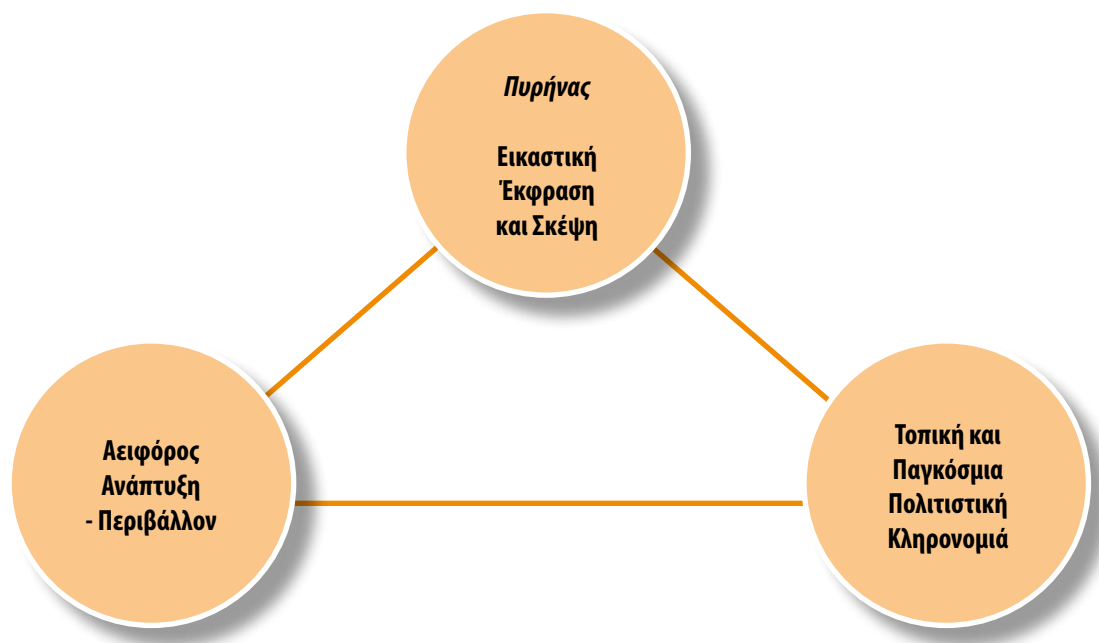
λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες της κάθε σχολικής μονάδας, το άμεσο περιβάλλον, τα ενδιαφέροντα, εμπειρίες, ηλικίες των παιδιών και τα χρονικά πλαίσια. Ο Πυρήνας θεωρείται απαραίτητο στοιχείο σε κάθε ανάπτυξη δραστηριοτήτων καθ' όσον εμπεριέχει βασικές έννοιες, ενώ οι δύο Θεματικές Ενότητες αποτελούν ιδέες-κλειδιά.

Ο/Η εκπαιδευτικός δεν είναι υποχρεωμένος/η να καλύψει το σύνολο του περιεχομένου του Πυρήνα και των δύο Θεματικών, είναι όμως απαραίτητο να εστιάσει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων και στην παροχή εμπειριών. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να αποφασίσει:

- ποιες δεξιότητες θα καλλιεργήσει
- ποιες εμπειρίες θα επιδιώξει να αποκτήσουν τα παιδιά, και σε σχέση με ποιες/ποια έννοια (μορφολογικά, δομικά, νοηματικά στοιχεία)
- σε ποιες στάσεις/στάση θα επικεντρωθεί.

Η ανάπτυξη εικαστικών δραστηριοτήτων στηρίζεται σε προηγούμενες εμπειρίες και δεξιότητες που καλλιεργήθηκαν, δίνοντας έτσι μία συνέχεια και εξέλιξη στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Στην πιο κάτω τριγωνική συνάρτηση διαγράφεται η σύνδεση και λειτουργία του Πυρήνα και των δύο Θεματικών Ενοτήτων.

2.2.1 Περιεχόμενο Πυρήνα και Θεματικών Ενοτήτων

Πυρήνας «Εικαστική Έκφραση και Σκέψη»

Ο Πυρήνας περιλαμβάνει πειραματισμό με υλικά, εμπλουτισμό εμπειριών και διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να συνδυάζει τον Πυρήνα με τις Θεματικές Ενότητες όπως περιγράφηκαν πιο πάνω, επιλέγοντας τα κατάλληλα υλικά, τεχνικές και διδακτικές στρατηγικές. Ο Πυρήνας περιλαμβάνει:

- **A. Εισαγωγή και διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας** μέσα από βιωματικές δραστηριότητες (παραγωγής, αναπαραγωγής, τροποποίησης) και παιχνίδι.
- **B. Αποκρίσεις, ερμηνείες, σημασίες και κρίσεις** στα μηνύματα του περιβάλλοντος, στην εικαστική εργασία των άλλων παιδιών και σε άλλα οπτικά ερεθίσματα.

Στον Πίνακα «Περιεχόμενο» που ακολουθεί καταγράφονται οι τομείς του Πυρήνα ανά βαθμίδα.

Θεματική Ενότητα «Αειφόρος Ανάπτυξη – Περιβάλλον»

Η Θεματική αυτή επιχειρεί να συνδέσει την εικαστική δημιουργία με την αειφόρο ανάπτυξη – περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές – τεχνολογικό και πολιτιστικό) επιδιώκοντας: Α) την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών στη διαμόρφωση του άμεσου περιβάλλοντος και την εμπλοκή τους σε δημιουργικές δράσεις/συνεργασίες με την τοπική κοινότητα, Β) τη σύνδεση των εικαστικών τεχνών με το τεχνολογικό περιβάλλον και τη κριτική στις πρακτικές της εικόνας στο σύγχρονο τρόπο ζωής (π.χ. διαφήμιση, φωτογραφία, κινηματογράφος), Γ) την κριτική και τη δημιουργία σε ζητήματα/ αξίες που αφορούν τη σχέση του εαυτού με την κοινωνία και το περιβάλλον (σε επίπεδο τοπικό και παγκόσμιο).

Η Θεματική περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- **A. Παρατήρηση και δημιουργία σε σχέση με το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον**
- **B. Ο πολιτισμός της εικόνας**
- **Γ. Ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον και σύνδεση των Εικαστικών Τεχνών με την κοινωνία και τη ζωή**

Στον Πίνακα «Περιεχόμενο» που ακολουθεί καταγράφονται οι τομείς και τα ζητήματα της Θεματικής που αφορούν όλες τις βαθμίδες.

Θεματική Ενότητα «Τοπική και Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά»

Η Θεματική αυτή επικεντρώνεται στις εμπειρίες, ενδιαφέροντα και κοινωνικό-πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών/τριών για την επιλογή ζητημάτων που αφορούν στην τοπική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Η Θεματική περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- **A. Η έννοια της ταυτότητας**
- **B. Μελέτη της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης της ελεύθερης και κατεχόμενης Κύπρου**
- **Γ. Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά**

Στον Πίνακα «Περιεχόμενο» που ακολουθεί καταγράφονται οι τομείς και τα ζητήματα της Θεματικής που αφορούν όλες τις βαθμίδες.

A. Παρατήρηση και δημιουργία σε σχέση με το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές)
- Επισκέψεις, πολλαπλών εμπειρίες, μελέτες (π.χ. παρατήρηση του ύψους/δομής/υλικών που χρησιμοποιούνται στα κτίρια και φωτογραφία, συλλογή φυσικών ή χημικών υλικών από το πάρκο της γειτονιάς).
- Διαμόρφωση του άμεσου περιβάλλοντος (π.χ. εικαστικές παρεμβάσεις/έργα εγκατάστασης/κατασκευές).
- Εμπλοκή σε δημιουργικές δράσεις:

- α) Προώθηση εισηγήσεων στην ευρύτερη κοινότητα (π.χ. παρουσίαση της εικαστικής παρέμβασης και εισηγήσεων στο δήμο).
- β) Σύμβαση και συνεργασία με την τοπική κοινότητα (δήμο, βιβλιοθήκη, μουσείο, πολιτισμικούς οργανισμούς, πολιτιστικά χωριά και κέντρα, εργοστάσια, περιβαλλοντικούς οργανισμούς).
- Εμπλοκή σε δημιουργικές συνεργασίες (συνεργασίες με εικαστικούς και άλλους ειδικούς).
- Πιθανά ζητήματα: ο εαυτός μου και οι άλλοι, το σχολείο, η γειτονιά, τα σπώτα, τα καταστήματα, ο δρόμος, το δημαρχείο, η βιβλιοθήκη, το πάρκο, η παραλία, τα μνημεία, τα αυτοκίνητα, το πολυκατάστημα, το μουσείο.

B. Ο πολιτισμός της εικόνας
Πιθανά ζητήματα/ερωτήσεις:
- Η επικοινωνία μέσα από τη φωτογραφία, ψηφιακή εικόνα, κόμικς, εικονογράφηση, διαφήμιση, και γενικότερα μέσα από τις διάφορες μορφές πολυτροπικών κειμένων.
- Αποδόμηση, αναδόμηση, επεξεργασία και μετασχηματισμός εικόνων με διάφορα εργαλεία και τη χρήση νέων τεχνολογιών και πολυμέσων (π.χ. φωτογραφική μηχανή, βιντεοκάμερα, διάφορα λογισμικά).
- Βασικές αρχές της οπτικής αφήγησης (π.χ. ιστορία – εικόνα – κείμενο).
- Σημασία και λειτουργία της εικόνας.

Γ. Εναισθητοποίηση για το περιβάλλον και σύνδεση των Εικαστικών Τεχνών με την κοινωνία και τη ζωή
- Χρήση πρωτογενών πηγών (π.χ. συλλογές υλικών, συνεντεύξεις, φωτογράφιση/βιντεοσκόπηση, σχέδια).
- Χρήση δευτερογενών πηγών (π.χ. ανατυπωμένες εικαστικών έργων/εικόνων, ψηφιακές φωτογραφίες, βίντεο).
- Εξέλιξη, προώθηση και διάχυση ιδέων (π.χ. έκθεση καλλιτεχνικής εργασίας εκτός της σχολικής αίθουσας, δημοσιοποίηση απόψεων/ιδέων στην ιστοσελίδα του σχολείου/δήμου).
- Πιθανά ζητήματα: κατανάλωση, ρύπανση, φυσικό περιβάλλον, δημοκρατία, ισότητα, διαφορετικότητα, ανθρώπινα δικαιώματα, ειρήνη.

A. Εισαγωγή και διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας
-Μορφολογικά στοιχεία: σημείο, γραμμή (ευθεία, καμπύλη), διακεκομμένη, κλειστή-ανοιχτή, γραμμή του οριζόντα), σχήμα (γεωμετρικό, οργανικό), χρώμα (βασικά και δευτερεύοντα, αναμειγνύει), υφή (π.χ. απαλό, τραχύ, λείο, βρεγμένο)
-Δομικά στοιχεία (σύνθεση ενός εικαστικού έργου/εικόνας): όγκος, χώρος, μοτίβο, επανάληψη, κίνηση, χρόνος.
-Νοηματικά στοιχεία (το νόημα ενός έργου/εικόνας) : σύμβολα του έμφυχου περιβάλλοντος, αφήγηση ιστοριών, έκφραση συναισθημάτων.
-Χρήση υλικών/μέσων και τεχνικών (ποιότητες και δυνατότητες).
-Διασύνδεση με άλλες μαθησιακές περιοχές (π.χ. Φυσικές Επιστήμες, άλλα είδη τέχνης).

B. Αποκρίσεις και κρίσεις
-στα μηνύματα του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς
-στην εικαστική εργασία των άλλων παιδιών
-σε άλλα ερεθίσματα (π.χ. μουσειακά εκθέματα, έργα τέχνης/εικόνες, περιβαλλοντική τέχνη, άλλα είδη τέχνης).

Βαθμίδα 2: Γ' Δημοτικού - Ε' Δημοτικού
A. Εισαγωγή και διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας
-Μορφολογικά στοιχεία: σημείο, γραμμή, σχήμα (συμμετρικό, ασύμμετρο, επικάλυψη), χρώμα (θερμά και ψυχρά, αποχρώσεις), τόνος, υφή (παρατηρητική: η ομαλή επιφάνεια ενός πηλίνου αγείου, εικονική: η τραχιά υφή του κορμού σε ζωγραφικό έργο).
-Δομικά στοιχεία: τοποθέτηση, μέγεθος, όγκος, χώρος (αρνητικός και θετικός, βάθος), μοτίβο, επανάληψη, ρυθμός, ένταση, κίνηση, χρόνος.
-Νοηματικά στοιχεία: σύμβολα του έμφυχου περιβάλλοντος, αφήγηση ιστοριών, μηνύματα, σημασίες, σύμβολοι, έκφραση συναισθημάτων.
-Χρήση υλικών/μέσων και τεχνικών (ποιότητες και δυνατότητες).
-Διασύνδεση με άλλες μαθησιακές περιοχές (π.χ. Αγωγή Υγείας, άλλα είδη τέχνης).

B. Αποκρίσεις, ερμηνείες και κρίσεις
-στα μηνύματα του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς
-στην εικαστική εργασία των άλλων παιδιών
-σε άλλα ερεθίσματα (π.χ. μουσειακά εκθέματα, έργα τέχνης/εικόνες, περιβαλλοντική τέχνη, δημόσια τέχνη, άλλα είδη τέχνης).

Βαθμίδα 3: ΣΤ' Δημοτικού - Β' Γυμνασίου
A. Εισαγωγή και διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας
-Μορφολογικά στοιχεία: σημείο, γραμμή, σχήμα, χρώμα (συμπληρωματικά, αντιθέσεις), τόνος, υφή.
-Δομικά στοιχεία: τοποθέτηση, μέγεθος, αναλογίες, όγκος, χώρος, μοτίβο, επανάληψη, ρυθμός, ένταση, κίνηση, χρόνος.
-Νοηματικά στοιχεία: αφήγηση ιστοριών, μηνύματα, σημασίες, σύμβολοι, έννοιες, μεταφορές, έκφραση συναισθημάτων.
-Χρήση υλικών/μέσων και τεχνικών (ποιότητες και δυνατότητες).
-Διασύνδεση με άλλες μαθησιακές περιοχές (π.χ. Ιστορία, άλλα είδη τέχνης).

B. Αποκρίσεις, ερμηνείες, σημασίες και κρίσεις
-στα μηνύματα του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς
-στην εικαστική εργασία των άλλων παιδιών
-σε άλλα ερεθίσματα (π.χ. μουσειακά εκθέματα, έργα τέχνης/εικόνες, πολιτροπικά κείμενα, ψηφιακή φωτογραφία, βιντεοτέχνη, περιβαλλοντική τέχνη, δημόσια τέχνη, άλλα είδη τέχνης).

Βαθμίδα 4: Γ' Γυμνασίου - Α' Λυκείου
A. Εισαγωγή και διερεύνηση της εικαστικής γλώσσας
-Μορφολογικά στοιχεία: σημείο, γραμμή, σχήμα, χρώμα, τόνος, υφή.
-Δομικά στοιχεία: τοποθέτηση, μέγεθος, αναλογίες, σημείο φυγής, αρχές προοπτικής σχεδίασης, όγκος, χώρος, μοτίβο, επανάληψη, ρυθμός, ένταση, κίνηση, χρόνος.
-Νοηματικά στοιχεία: αφήγηση ιστοριών, μηνύματα, σημασίες, σύμβολοι, έννοιες, μεταφορές, έκφραση συναισθημάτων.
-Χρήση υλικών/μέσων και τεχνικών (ποιότητες και δυνατότητες).
-Διασύνδεση με άλλες μαθησιακές περιοχές (π.χ. Λογοτεχνία, άλλα είδη τέχνης).

B. Αποκρίσεις, ερμηνείες, σημασίες και κρίσεις
-στα μηνύματα του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς
-στην εικαστική εργασία των άλλων παιδιών
-σε άλλα ερεθίσματα (π.χ. μουσειακά εκθέματα, έργα τέχνης/εικόνες, πολιτροπικά κείμενα, ψηφιακή φωτογραφία, βιντεοτέχνη, περιβαλλοντική τέχνη, δημόσια τέχνη, άλλα είδη τέχνης).

A. Η έννοια της ταυτότητας
-Αντίληψη, στοχασμός, έρευνα και μελέτη της προσωπικής ταυτότητας (π.χ. οικογένεια, πολιτισμός, θρησκεία, φύλο).
B. Μελέτη της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης της ελεύθερης και καταθρονημένης Κόλπου

- Εικαστική εργασία με παραδοσιακά υλικά (π.χ. πηλός, καλάμι, νήμα, ύφασμα, ψηφίδα).
- Σύλλογη πληροφοριών από πρωτογενείς πηγές (π.χ. πληροφορίες από ειδικούς, φωτογραφίες από επισκέψεις σε προσφυγικούς συναισθηματικούς/παραδοσιακά χωριά).
- Εμπλοκή σε δημιουργικές δράσεις και μελέτη σε αυθεντικούς/πραγματικούς χώρους (π.χ. λαογραφικά μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακά εργαστήρια και χωριά, πολιτιστικά/περιβαλλοντικά κέντρα).
- Οι επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά από την οικονομική ανάπτυξη, ρύπανση, ερημωποίηση, εισβολή/καταχτή.
- Επαφή με έργα Κυπριακής εικαστικής.
- Κυπριακή παράδοση στη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία.
- Εμπλοκή σε δημιουργικές συνεργασίες (συνεργασίες με παραδοσιακούς τεχνίτες/τριες, τοπικούς, αρχιτέκτονες, εικαστικούς).
- Πιθανά ζητήματα: Κυπριακή Χειροτεχνία (π.χ. αγειοπλαστική, πηλοπλαστική, υφαντική, καλαθολεκτική, κεντήμα, ψηφιδωτό), θρησκευτικοί χώροι και τέχνη (π.χ. Βυζαντινές εκκλησίες, αγιογραφία), αρχαιολογικοί χώροι, λαογραφικά μουσεία, σύγχρονη και παραδοσιακή αρχιτεκτονική, μύθοι-παράμυθοι, παραδόσεις, ήθη και έθιμα.

Γ. Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά
-Σταδιακή σύνδεση της τοπικής με την ευρύτερη ευρωπαϊκή και παγκόσμια εικαστική δημιουργία.
-Ευρωπαϊκή και παγκόσμια εικαστική δημιουργία: είδη και μορφές, τοποθέτηση της στο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο.
-Γνωριμία με το έργο σύγχρονων εικαστικών (από όλες τις κυπριακές κοινότητες και άλλους πολιτισμούς) και ένταξη τους στο σχολικό περιβάλλον.

2.2.2 Διδακτικοί Στόχοι

Θεματική ενότητα Αειφόρος Ανάπτυξη - Περιβάλλον	Πυρήνας Εικαστική Έκφραση και Σκέψη	Θεματική ενότητα Τοπική και Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά
ΣΤΟΧΟΙ	ΣΤΟΧΟΙ	ΣΤΟΧΟΙ
<p>Να μπορούν να παρατηρούν (αναγνωρίζουν, επιλέγουν, συλλέγουν, οργανώνουν) δεδομένα με σκοπό την εικαστική δημιουργία.</p>	<p>Να παρατηρούν δεδομένα χρήσιμα για την εικαστική τους δημιουργία μέσα από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές.</p>	<p>Να εντοπίζουν και να διακρίνουν μέσα από αυθεντικές καταστάσεις τις πολιτισμικές και πολυπολιτισμικές διαστάσεις του περιβάλλοντός τους.</p> <p>Να προσδιορίζουν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας και κατεχόμενης Κύπρου.</p>
<p>Να εξοικειωθούν με τις έννοιες και την ορολογία της εικαστικής δημιουργίας και τη σχέση της με την κοινωνία και τον πολιτισμό.</p> <p>Να παρατηρούν και να αξιολογούν εικαστικά το άμεσο και ευρύτερο τους περιβάλλον.</p>	<p>Να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν μορφολογικά, νοηματικά και δομικά στοιχεία σε κάθε μορφή εικαστικής δημιουργίας.</p>	<p>Να εξοικειωθούν με την κοινωνία και τον πολιτισμό.</p> <p>Να εξοικειωθούν με την Κυπριακή, Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια εικαστική δημιουργία μέσα από δράσεις και έργα.</p> <p>Να ανακαλύψουν την ταυτότητά τους και τη σχέση της με την τοπική, εθνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.</p>
<p>Να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργικής και αισθητικής-κριτικής σκέψης.</p> <p>Να διαμορφώνουν εικαστικά το περιβάλλον τους (φυσικό, ανθρωπογενές) επιδιώκοντας τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.</p> <p>Να διακρίνουν την προέλευση, λειτουργία, σημασίες και σκοπούς της εικαστικής δημιουργίας και γενικότερα της εικόνας, όπως αυτή χρησιμοποιείται στο περιβάλλον και στην καθημερινή ζωή.</p>	<p>Να μπορούν να δομούν, τροποποιούν και μετασχηματίζουν αντικείμενα, υλικά και εικόνες με τη χρήση διαφόρων εργαλείων, μέσων και τεχνικών (εστιάζοντας στις εμπειρίες, αισθήσεις, φαντασία, ιδέες, αξίες).</p> <p>Να δημιουργούν έργα δύο, τριών (π.χ. γλυπτά/κατασκευές) και τεσσάρων διαστάσεων (π.χ. κινούμενες εικόνες/βίντεο) μέσα από πειραματισμό και διερεύνηση υλικών, μέσων και τεχνικών.</p>	<p>Να καλλιεργήσουν σταδιακά δεξιότητες απόκρισης, ερμηνείας και μελέτης εικόνων, έργων και αντικειμένων τέχνης, και τοποθέτησής τους στο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο.</p>
<p>Να αντιληφθούν τη σημασία της εικαστικής δημιουργίας στη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων θεατών-δημιουργών, που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε μια δημοκρατική κοινωνία.</p> <p>Να αναπτύξουν δεξιότητες ομαδικότητας, συνεργασίας και επίλυσης προβλημάτων/συγκρούσεων μέσα από δημιουργικές συνεργασίες τόσο μεταξύ τους, όσο και με την ευρύτερη τοπική και καλλιτεχνική κοινότητα.</p> <p>Να καλλιεργήσουν το σεβασμό προς το συνάνθρωπο (το άλλο φύλο, άλλο πολιτισμό) και της εικαστικής τους έκφρασης.</p>	<p>Να αποκτήσουν αυτοπεποίθηση και προσωπική άποψη για τις καλλιτεχνικές τους ενέργειες, και να είναι σε θέση να εξηγήσουν τις διαδικασίες – επιλογές – τελικό αποτέλεσμα της έρευνας και δημιουργίας τους.</p>	<p>Να σεβονται και να εκτιμούν την εικαστική δημιουργία του τόπου τους ως μέρος της πολιτιστικής τους ταυτότητας.</p> <p>Να προβληματίζονται και να διατυπώνουν εισηγήσεις σχετικές με την πρόσβαση τους στον πολιτισμό και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.</p>

2.3. Δείκτες Επιτυχίας

Θεματική ενότητα Αειφόρος Ανάπτυξη Περιβάλλον	Πυρήνας Εικαστική Έκφραση και Σκέψη	Θεματική ενότητα Τοπική και Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ
Βαθμίδα 1: Προσχολική – Β΄ Δημοτικού		
<p>Οι μαθητές/τριες παρατηρούν το άμεσο περιβάλλον διατυπώνοντας ερωτήματα και εισηγήσεις, και προβαίνουν σε απλές εικαστικές παρεμβάσεις. Συνεργάζονται με τους συμμαθητές/τριες τους, με άλλες τάξεις και σχολεία, με γονείς και αρμόδιους φορείς (της τοπικής κοινότητας, εικαστικούς ή άλλους ειδικούς) για τη δημιουργία και προώθηση των ιδεών τους. Συσχετίζουν εικόνες και φωτογραφίες με πραγματικούς χώρους και αντικείμενα, αναγνωρίζουν σταδιακά διάφορες μορφές έργων τέχνης/εικόνων και την προέλευση τους. Καλλιεργούν δεξιότητες ομαδικότητας και επίλυσης συγκρούσεων μέσα από τις δημιουργικές τους συνεργασίες, με τη συμμετοχή του/της εκπαιδευτικού.</p>	<p>Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται με ευχαρίστηση σε διαδικασίες δημιουργίας (ατομικές και ομαδικές), μέσα από παιχνίδι, πειραματισμό και εξερεύνηση υλικών/μέσων, και χρήση τεχνικών. Καλλιεργούν δεξιότητες συλλογής και ομαδοποίησης δεδομένων (κυρίως από πρωτογενείς πηγές) και αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν συγκεκριμένα μορφολογικά και δομικά στοιχεία στα έργα τέχνης/εικόνες (δικά τους και των συμμαθητών/τριών τους) και στο άμεσο περιβάλλον. Αναμένεται να δίνουν νόημα στην εικαστική εργασία τους και να εκφράζονται με διαφορετικούς τρόπους για την καλλιτεχνική διαδικασία που ακολούθησαν (π.χ. θεατρικό παιχνίδι, κίνηση, μουσική έκφραση).</p>	<p>Οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν στοιχεία της προσωπικής ταυτότητάς τους συνδέοντας με εμπειρίες και βιώματα. Γνωρίζουν την πολιτιστική κληρονομιά της ελεύθερης και κατεχόμενης Κύπρου μέσα από αυθεντικές καταστάσεις. Εντοπίζουν μορφές τέχνης της Κυπριακής και Παγκόσμιας εικαστικής δημιουργίας μέσα από εμπειρίες με εικαστικούς και επισκέψεις. Αναγνωρίζουν συγκεκριμένα κοινωνικά - πολιτισμικά στοιχεία σε έργα τέχνης, αντικείμενα, εικόνες, και αποκρίνονται σε αυτά εκφράζοντας προτιμήσεις και απόψεις. Εξοικειώνονται με πολιτισμικούς χώρους και διατυπώνουν εισηγήσεις που αφορούν την πρόσβασή τους στον πολιτισμό.</p>
Βαθμίδα 2: Γ΄ Δημοτικού – Ε΄ Δημοτικού		
<p>Οι μαθητές/τριες παρατηρούν το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον διατυπώνοντας προβληματισμούς, και προβαίνουν σε πιο σύνθετες εικαστικές παρεμβάσεις. Συνεργάζονται με τους συμμαθητές/τριες τους, με άλλες τάξεις και σχολεία, με γονείς και με αρμόδιους φορείς (της τοπικής κοινότητας, εικαστικούς ή άλλους ειδικούς) για τη δημιουργία και προώθηση των ιδεών τους. Αντιλαμβάνονται τους σκοπούς και λειτουργίες των έργων τέχνης/εικόνων και τη σύνδεσή τους με τον κόσμο που βιώνουν. Καλλιεργούν σταδιακά δεξιότητες επίλυσης συγκρούσεων και ομαδικότητας μέσα από τις δημιουργικές τους συνεργασίες, με τη συμμετοχή του/της εκπαιδευτικού.</p>	<p>Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται με ευχαρίστηση σε διαδικασίες δημιουργίας (παραγωγής ή αναπαραγωγής), εξερευνώντας υλικά/μέσα και χρησιμοποιώντας τεχνικές. Καλλιεργούν δεξιότητες συλλογής και οργάνωσης δεδομένων (από πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές). Είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν μορφολογικά και δομικά στοιχεία στα έργα τέχνης/εικόνες (δικά τους, των συμμαθητών/τριών τους ή και εικαστικών) αλλά και στο άμεσο τους περιβάλλον. Ανακαλούν και παρουσιάζουν διαδικασίες, δίνουν νόημα στην εικαστική τους εργασία, αποδέχονται πολλαπλές ερμηνείες, και εξελίσσουν τις εικαστικές τους προσπάθειες με ποικίλους τρόπους.</p>	<p>Οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν στοιχεία της προσωπικής ταυτότητάς τους μέσα από τα δικά τους βιώματα και ιστορίες. Διακρίνουν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της ελεύθερης και κατεχόμενης Κύπρου, συνδέοντάς τα με τη σύγχρονη ιστορία του τόπου και με πολυπολιτισμικές επιδράσεις. Εντοπίζουν και διακρίνουν μορφές τέχνης της Κυπριακής και Παγκόσμιας εικαστικής δημιουργίας μέσα από αυθεντικές εμπειρίες. Αναγνωρίζουν σταδιακά τη δημιουργία έργων τέχνης, αντικειμένων και εικόνων σε διαφορετικά κοινωνικά, πολιτισμικά και ιστορικά πλαίσια. Εξοικειώνονται με πολιτισμικούς χώρους και διατυπώνουν εισηγήσεις που αφορούν την πρόσβασή τους στον πολιτισμό.</p>

Θεματική ενότητα**Αειφόρος Ανάπτυξη
Περιβάλλον****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****Πυρήνας****Εικαστική Έκφραση
και Σκέψη****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****Θεματική ενότητα****Τοπική και Παγκόσμια
Πολιτιστική Κληρονομιά****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****Βαθμίδα 3: ΣΤ΄ Δημοτικού – Β΄ Γυμνασίου**

Οι μαθητές/τριες παρατηρούν και αναλύουν τα στοιχεία του άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντός τους, διατυπώνουν προβληματισμούς και προβαίνουν σε σκόπιμες εικαστικές παρεμβάσεις με σύνθετους τρόπους. Αναπτύσσουν συνεργασίες με τους συμμαθητές/τριες τους, με άλλες τάξεις και σχολεία, με γονείς, εικαστικούς και αρμόδιους φορείς για τη δημιουργία και προώθηση των ιδεών τους. Μελετούν τις λειτουργίες της εικόνας στο σύγχρονο τρόπο ζωής και ενσωματώνουν τεχνικές αποδόμησης και αναδόμησης στην εικαστική τους εργασία. Αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, επιλύουν συγκροτημένες και ακολουθούν δημοκρατικές διαδικασίες για εξέλιξη και διάχυση των ιδεών τους με τη συμβολή του/της εκπαιδευτικού.

Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται με ευχαρίστηση σε διαδικασίες δημιουργίας (παραγωγής ή αναπαραγωγής), διερευνώντας υλικά/μέσα και χρησιμοποιώντας ποικίλες τεχνικές, καταγράφοντας απόψεις, προβληματισμούς και κρίσεις. Καλλιεργούν δεξιότητες συλλογής και οργάνωσης δεδομένων και χρήσης μοντέλων (εμπειριών, ιδεών, εννοιών) στη δική τους εικαστική εργασία. Είναι σε θέση να μελετούν μορφολογικά, νοηματικά και δομικά στοιχεία στα έργα τέχνης/εικόνες (δικά τους, των συμμαθητών/τριών τους ή και εικαστικών) αλλά και στο άμεσο τους περιβάλλον. Παρουσιάζουν διαδικασίες και προτάσεις αναπροσαρμογής, εξελίσσουν τις εικαστικές τους προσπάθειες και προωθούν τις ιδέες τους.

Οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν στοιχεία της προσωπικής ταυτότητας τους και τη σχέση της με την εθνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά μέσα από τα δικά τους βιώματα, ιστορίες και έρευνα. Καταγράφουν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της ελεύθερης και κατεχόμενης Κύπρου, συνδέοντάς τα με τη σύγχρονη ιστορία του τόπου, με πολυπολιτισμικές επιδράσεις και τη σύγχρονη καλλιτεχνική παραγωγή. Διακρίνουν και μελετούν μορφές τέχνης της Κυπριακής, Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας εικαστικής δημιουργίας, αναγνωρίζοντας το κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο σε έργα τέχνης, εικόνες και αντικείμενα. Διατυπώνουν εισηγήσεις που αφορούν στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και διεκδικούν την πρόσβασή τους στον πολιτισμό.

Βαθμίδα 4: Γ΄ Γυμνασίου – Α΄ Λυκείου

Οι μαθητές/τριες αναλύουν τα στοιχεία του άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντός τους και προβαίνουν σε σκόπιμες εικαστικές παρεμβάσεις εκφράζοντας αμφισβήτηση, προβληματισμό και κρίση. Ακολουθούν δημοκρατικές διαδικασίες για τη δημιουργία και προώθηση των ιδεών τους, στην αναπτύσσοντας συνεργασίες με τους συμμαθητές/τριες τους, με άλλες τάξεις και σχολεία, με γονείς, εικαστικούς και αρμόδιους φορείς. Μελετούν τις λειτουργίες της εικόνας στο σύγχρονο τρόπο ζωής, και ενσωματώνουν τεχνικές αποδόμησης και αναδόμησης στην εικαστική τους εργασία. Αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, επιλύουν συγκρούσεις, και υποστηρίζουν συλλογικά και με τη συμβολή του/της εκπαιδευτικού τις ιδέες τους.

Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται με ευχαρίστηση σε διαδικασίες δημιουργίας (παραγωγής ή αναπαραγωγής) καταγράφοντας ιδέες, προβληματισμούς και κρίσεις, συλλέγοντας και οργανώνοντας δεδομένα, χρησιμοποιώντας με πρόθεση υλικά, τεχνικές και μοντέλα από τη δική τους έρευνα, στην εικαστική τους εργασία. Είναι σε θέση να μελετούν μορφολογικά, νοηματικά και δομικά στοιχεία σε έργα τέχνης/εικόνες (δικά τους, των συμμαθητών/τριών τους ή και εικαστικών) αλλά και στο περιβάλλον. Παρουσιάζουν διαδικασίες, αναπροσαρμόζουν και εξελίσσουν τις εικαστικές προσπάθειές τους και προωθούν με πολλαπλούς τρόπους τις ιδέες τους.

Οι μαθητές/τριες προσδιορίζουν στοιχεία της προσωπικής ταυτότητάς τους και τη σχέση της με την εθνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά μέσα από τα δικά τους βιώματα, ιστορίες και έρευνα. Μελετούν στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της ελεύθερης και κατεχόμενης Κύπρου, συνδέοντάς τα με προβληματισμούς γύρω από τη σύγχρονη ιστορία του τόπου, πολυπολιτισμικές επιδράσεις και τη σύγχρονη καλλιτεχνική παραγωγή. Διακρίνουν και μελετούν μορφές τέχνης της Κυπριακής, Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας εικαστικής δημιουργίας, καθώς και το κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο σε έργα τέχνης, εικόνες και αντικείμενα. Διατυπώνουν εισηγήσεις που αφορούν στη διατήρηση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς και διεκδικούν την πρόσβασή τους στον πολιτισμό.

Σημείωση: Οι γνώσεις και δεξιότητες σε κάθε βαθμίδα μεταφέρονται και ισχύουν και για την επόμενη βαθμίδα. Ο πιο πάνω διαχωρισμός είναι ενδεικτικός.

3. Διδακτική Μεθοδολογία

Προτείνεται ένα μεθοδολογικό πλαίσιο που να συνδυάζει τις πιο κάτω διδακτικές προσεγγίσεις:

1. Παιδοκεντρικές προσεγγίσεις στην Εικαστική Αγωγή

Αξιοποιούνται τα ενδιαφέροντα και οι εμπειρίες των μαθητών/τριών μέσα σε αυθεντικά-πραγματικά πλαίσια και δίνονται ευκαιρίες για προσωπική έκφραση.

2. Νοοκατασκευαστικές προσεγγίσεις στην Εικαστική Αγωγή

Οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν στρατηγικές που να τους επιτρέπουν να μάθουν πώς να μαθαίνουν. Η μάθηση και διδασκαλία στις Εικαστικές Τέχνες θέτει στον πυρήνα του σχεδιασμού και της εφαρμογής των εικαστικών δραστηριοτήτων, την εμπειρία. Οι δραστηριότητες έχουν συνέχεια και εξέλιξη ενώ δίνονται ευκαιρίες για δημιουργία μέσα σε ένα αλληλεπιδραστικό περιβάλλον μάθησης.

3. Κριτική παιδαγωγική στην Εικαστική Αγωγή

Δίνεται έμφαση στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Ο άνθρωπος δε διαμορφώνεται μόνο από το περιβάλλον αλλά μπορεί και διαμορφώνει το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται σε δημιουργικές δράσεις, διαδικασίες κριτικού στοχασμού, αναδόμησης του κοινωνικού πλαισίου και προώθησης των ιδεών τους.

4. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση στο Πρόγραμμα Σπουδών των Εικαστικών Τεχνών επικεντρώνεται στην εξελικτική διαδικασία που ακολουθείται, μέσα από τη δημιουργία και τη σύνδεσή της με την παρατήρηση. Ο/Η εκπαιδευτικός δρα ως ερευνητής. Χρησιμοποιεί την **Καταγραφή - Τεκμηρίωση - Παρουσίαση** ως εργαλείο ανάκλησης εμπειριών, στοχασμού και άσκησης κριτικής. Παρατηρεί τους μαθητές και μαθήτριες ατομικά και ομαδικά συλλέγοντας δεδομένα, επαναπροσδιορίζει και αναθεωρεί τη διαδικασία διδασκαλίας μάθησης.

Ο/Η εκπαιδευτικός διατηρεί φάκελο δραστηριοτήτων για το σύνολο της τάξης. Περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά δείγματα από εικαστικές δημιουργίες, φωτογραφικό υλικό της διαδικασίας που ακολουθήθηκε, σχόλια από τον/την εκπαιδευτικό κ.ά. Ο φάκελος μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο επικοινωνίας για συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών, αλλά και μεταξύ εκπαιδευτικών, γονέων και παιδιών.

Μέσα αξιολόγησης

- Παρατήρηση του μαθητή/τριας ή ομάδας μαθητών/τριών από τον/την εκπαιδευτικό: χρησιμοποιούνται γραπτά σχόλια, κλίμακες/λίστες ελέγχου και άλλα δεδομένα (π.χ. φωτογραφίες, σχέδια) για την αξιολόγηση της εμπλοκής τους στη δημιουργική διαδικασία, καθώς και την ανάπτυξη πρωτοβουλίας για συνεργασίες, προώθηση και διάχυση ιδεών.
- Ανάκληση/στοχασμός/παρουσίαση της δημιουργικής διαδικασίας και προώθηση ιδεών από ομάδες μαθητών/τριών σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό, την τοπική και καλλιτεχνική κοινότητα.
- Παιχνίδι ρόλων: οι μαθητές/τριες υποδύονται διάφορους ρόλους (π.χ. του επιμελητή ή του κριτικού της τέχνης). Ενθαρρύνονται να εστιάσουν στα θετικά στοιχεία των έργων των συμμαθητών/τριών τους.
- Αυτοαξιολόγηση /Ετεροαξιολόγηση.
 - Παρατήρηση της εικαστικής εργασίας άλλων μαθητών/τριών.
 - Λεκτικά/γραπτά σχόλια, ή και συμπλήρωση κλίμακας/λίστας ελέγχου από τους μαθητές/τριες για την εικαστική τους εργασία (π.χ. μιλούν, καταγράφουν διαδικασίες και ιδέες, δίνουν τίτλους).
- Φάκελος εικαστικών δραστηριοτήτων (διατηρείται από τον κάθε μαθητή/τρια): π.χ. πειραματισμοί, εικαστική έρευνα και μελέτη, καταγραφές και συλλογές, ημερολόγιο, τελικά έργα τέχνης/εικόνες.